

Тези Куряти Юлії Вікторівни на конференцію за секцією „Гармонізація науки і вищої освіти в інформаційному суспільстві”.

(Викладач кафедри практики англійської мови Рівненського державного гуманітарного університету; аспірант Національного університету „Острозька академія” зі спеціальності педагогічна та вікова психологія.)

Дослідження специфіки процесу адаптації дітей до нових умов дорослішання в суспільстві перехідного типу

У нестабільній, державі, для якої характерний перехід від одного типу суспільства до іншого чи суттєві зміни всередині одного типу, характерним є відсутність соціального консенсусу, тобто інтереси різних соціальних, професійних і навіть вікових груп суперечать один одному. Більшу їх частину об'єднує тільки згода щодо того, що це суспільство слід змінити. Однак, стосовно того, що саме слід змінити, а тим більше - в якому напрямі, спільної позиції немає [2].

Суспільство, що змінюється, не здатне ставити реальні та адекватні завдання перед освітою та вихованням (одними із відносно соціально-керованих важелів впливу на перебіг процесів соціалізації), оскільки воно ще не має створеного канону людини і стійкого сценарію свого розвитку, а лише намагається визначити свої цінності та їх ієрархію, віднайти нові ідеологічні установки. Представники такого суспільства тільки знають, що необхідно виховувати “іншу” людину та робити це “інакше” [2].

Проведені в 90-ті роки реформи українського суспільства неоднозначно вплинули на сім'ю та призвели до значних змін в її життєдіяльності. Багато сімей із втратою попередньої державної підтримки, не зуміли адаптуватися до нових умов життя, сформувані необхідну для свого захисту стратегію та механізми.

Скоротилася система закладів соціальної сфери, внаслідок складної демографічної ситуації в країні збільшується кількість дитячих садочків, що закриваються.

Соціально-економічні проблеми ускладнюються ще й тим, що для багатьох батьків безповоротньо втрачені орієнтири минулого, коли система суспільного виховання фактично знімала відповідальність із сім'ї за виховання дитини, в результаті чого у більшості батьків не сформовані елементарні педагогічні вміння. Незнаючи, як вести себе в складних ситуаціях, батьки практикують тілесні покарання, залякують дітей, виявляють надмірну суворість, обмежують прояви безвідносної любові. Лікарі-психіатри вважають, що найчастіше їх пацієнтами стають люди, котрі пережили хронічну нестачу любові, особливо в дитинстві. Не менш вражаючими є й результати вивчення великої групи осіб, засуджених за тяжкі злочини, де 80 - 85% злочинців не мали емоційних контактів з батьками [1].

Соціально-економічне неблагополуччя безпосередньо впливає на основний інститут соціалізації дітей – сім'ю. Так, нині є велика кількість розлучених сімей, малозабезпечених.

Окрім специфічного впливу характерних особливостей соціалізації в суспільстві перехідного типу велике значення також мають суперечності та проблеми, властиві сучасному дитинству загалом. На це вказують такі дослідники, як І.С. Кон, В.Т. Кудрявцев, Д.І.Фельдштейн та інші. Спостерігається скорочення фізичного простору для дитячих ігор, деформація змісту дитячої субкультури, втрата ритуалізації, зміни вікових періодів, делегування функцій виховання, навчання, розвитку дітей державі призводить до атрофування відповідального ставлення батьків до дітей тощо. На жаль, сьогодні ми можемо констатувати серйозне неблагополуччя в системі дитячого життя, про що

свідчить також стан здоров'я дітей, дані про правові, економічні, соціально-психологічні аспекти, функціонування системи освіти, про рівень дитячої злочинності, зростання інфантильності та відчуження, розпад сюжетно-ролевої гри, дитячої спільноти, що створює для нас нове поле досліджень, вимагаючи негайних конкретних дій щодо виправлення подібної ситуації, гармонізації процесів входження дитини в світ дорослих, її дорослішання, відповідних змін наявної загальної концепції середньої освіти.

Для реалізації цих завдань ми повинні зайняти якісно-нову позицію щодо дитинства, відкинувши традиційні погляди щодо дітей, як об'єктів різноманітних впливів, і визнавши їх рівноправними суб'єктами взаємодії дитячо-дорослого світу, розглядати дітей не тільки як продукт виховання та навчання з боку дорослих, але і як автономну соціокультурну реальність, своєрідну субкультуру, що володіє власною мовою, структурою, функціями, традиціями (В.Т. Кудрявцев), власною творчою потенцією, що можна використовувати і під час освітнього процесу, сприяючи розвитку креативного мислення дітей та більшій гнучкості у вирішенні життєвих проблемних ситуацій.

Однак слід зауважити, що все ще залишається відкритим питання стосовно напрямів вкладу сучасної освітньої системи в історичний процес формування принципово нового розвиненого дитинства, невирішеними перед науковцями постають деякі аспекти статевої соціалізації дитини в сучасному світі, зокрема, формування гендерних установок під час дорослішання дитини, що вимагає ґрунтовних досліджень.

Використані літературні джерела:

1. Доронова Т.

Защита прав и достоинства маленького ребенка // Дошкольное воспитание - 2000, №9

2. Мудрык А.В.

Социальная педагогика: Учеб. для студентов пед. вузов / Под ред. В.А.Сластенина. - М.: Издательский центр "Академия", 2000,- 192 с.